

KÖZSÉGI KÖNYVTÁRAINK HELYZETE A MOZGÓKÖNYVTÁRI ELLÁTÁS KERETÉBEN¹

(avagy meg tudunk-e állni a lejtőn)

Nagyon gyors sodrású társadalmi közegben élünk, megváltoztak a könyvtári szolgáltatás és használat feltételei és ez radikálisan formálta át a könyvtárainkat – örömünkre legfőképpen a kölcsönkönyvtárból integrált közösségi térére és virtuális könyvtárrá válhattak a községi könyvtáraink is, amely fontos kitörési pontja lehet a településnek.

Az elmúlt 3 év alatt sok minden történt könyvtáraink háza táján. Mint ismeretes a Zalaegerszeg és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás 2007-ben, ill. a Pacsa és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás 2008-ban emelte be feladatai közé a mozgókönyvtári ellátás megszervezését a városkörnyéken, amelynek segítségével jelentősebb állami támogatást kaphattak a kistélepüléseink. Az állami normatíva magába foglalja a dokumentumok beszerzésére, működési költségekre és az eszközfejlesztésre szánt összegeket is. Az önkormányzatok szolgáltatás megrendeléssel éltek, ami együtt járt az önállóságuk felszámolásával.

A hozzánk tartozó, működő könyvtáraink köre szűkült, mert a mozgókönyvtári szolgáltatás beindításakor 12 önállóan szerzeményező és 2 ellátórendszerben működő könyvtárunk átkerült a DFMK gondozási körébe.

A zalaegerszegi városkörnyéken 51 könyvtári szolgáltató hely szakmai feladat-ellátásáért felelünk, a lakosok száma közel 23 000 fő.

Területünkön a szolgáltató helyek száma nem esett vissza, mert újraindítottunk 3 korábban szünetelő könyvtári egységet az elmúlt 3 év során: Boncodföldén, Gombosszegen és Ormándlakon.

Egy községi könyvtár működésének feltételrendszeréhez tartozik az alapterület. Elmondhatjuk, hogy könyvtáraink többségében növelték az alapterületet oly módon, hogy több helyen is hozzácsatoltak egy előteret, ahol vagy a számítógéppark, vagy a folyóiratolvasó, vagy mindkettő helyet kaphatott. Bár működhet jól egy községi könyvtár kis alapterületen is, azonban a térnövekedés a szolgáltatások, az ellátás színvonalának emelkedését vonja maga után, és fordítva a csökkenés lejtőre taszíthat egy könyvtárat. Ez a folyamat nálunk nem következett be, mert a fenntartók véleményünk figyelembe vételével 5 könyvtárban növelték az említett módon az alapterületet.

Ebben a könyvtárfajtában, jelesül a községi könyvtárakban nőtt a nyitvatartási idő, mert a heti 2-4 óra helyett mindenhol 6 órára módosult - a kistérségi társulásokkal kötött megállapodásunk értelmében - a 2009-es év elejétől.

Ami a könyvtári bútorokat, a világítás- és fűtéskorszerűsítést illeti, a fenntartó önkormányzatok az „ellátórendszeresdi” idején saját erőből, ill. pályázatok segítségével sokat tettek a könyvtárak esztétikusabbá tételéért. Az eltelt 3 évben a könyvtáraink fenntartói ezt a tevékenységet még komolyabban vették és minden könyvtárban gondoskodtak az új könyvtári bútorok beszerzéséről, a régi számítógépek kicseréléséről, és az internet bevezetéséről az állami normatíva segítségével. Ezen a

¹ Elhangzott 2009. október 5-én a József Attila Városi Könyvtár szakmai napján. A programról részletes információk a „Hírek” rovatban (Szerk.)

téren a meg nem újulás végzetes lehet a könyvtárak számára, mert senki sem fog betérni egy barátságatlan helyiségbe. Ezen nagyon sokat dolgoztunk, egyeztetve a partnereinkkel.

Könyvtárosaink létszáma stabil, korábban nagyobb volt a fluktuáció, amely akkor ütötte fel a fejét, amikor új polgármestert és képviselőtestületet választottak a községekben, és a jól bevált, könyvtárosi múlttal és netalán szakképzettséggel rendelkező könyvtárosok estek áldozatul az új testület döntésének. A könyvtárosi munkát a legtöbb helyen egyéb foglalkozású alkalmazottak végzik. Számukra a könyvtári munkafolyamatok szükséges része könnyen elsajátítható módszertani segítséggel. Ehhez tartozik még a könyvtárosok nyitottsága, az emberekkel való bánni tudás. Szerencsére találtunk ilyen embereket.

Másik alapfeltétele a jó könyvtárnak az állomány, amely jelentősen javult az elmúlt időszakban. A népkönyvtári, ill. a régebbi körzeti könyvtári állomány lassan kiszorult a selejtezések során, így megszűntettük a zsúfoltságot. Ezeket a gyűjteményeket megpróbáltuk lebontani és igyekeztünk pótolni újabb dokumentumokkal. A tartalmilag elavult és a formailag rongálódott köteteket kivontuk, megszületett a kevesebb, de gazdagabb könyvtár, szellősebbé váltak a gyűjtemények, levegőt kaphattak. A mozgókönyvtári ellátásban részesített bibliotékák már nemcsak a papírkönyvtár fogalmát takarják, mert sok CD-t, CD-ROM-ot, DVD-t, hangos könyvet, térképet juttatunk ki. Szép, új albumok, kézikönyvek kerülhettek a polcokra. Az elmúlt 3 évben közel 20 000 dokumentumot szerzeményeztünk, a háromszorosát a korábbi évekhez képest. A magasabb dokumentumszámot magasabb beszerzési kerettel értük el. Az 51 könyvtár részére 53 féle folyóiratot rendeltünk meg 488 példányban, az olvasói érdeklődésnek megfelelően a könyvtárosokkal egyetértésben.

Az elektronikus dokumentumok szaporodása örömteli, de a hagyományos dokumentumok olvasottságát, ill. forgalmi adatait „rosszabbítja”.

Kulcsfontosságú a nyilvános internet, mert ez a lehetőség is az információellátást szolgálja. Könyvtárainkban robbanásszerűen terjed az internet. A hozzáférések aránya a községi könyvtárainkban 97 %-os, mert fontos lett az elektronikus írás-olvasás.

Ha levétítjük a népességre a használók számát, jó az eredmény, mert átlagban 13 %-ot kapunk. Nőtt a dokumentumok helyben használata, mert sok a folyóiratokat kereső betérő, viszont visszaesett a kölcsönzési kedv, mert megváltoztak a felhasználói szokások. A távhasználat egyenlőre nem a községi könyvtárak sikerágazata. Kevés kérés érkezik telefonon, vagy interneten.

A fiatalokon és a középkorúakon túl az idősek nappali ellátásához is kapcsolódik a könyvtárak szolgáltatása, kisebb letéteket hoztunk létre ezekben a helyiségekben, ill. beteg, vagy mozgássérült olvasókhöz is eljutnak a kért dokumentumok.

Számos rendezvényt tartottunk és támogattunk könyvtárainkban, csak a legfontosabbakat szeretném említeni: Wass Albert emlékest, a Csodaceruza c. folyóirat, valamint a Pannon Tükör bemutatkozó estjei, író-olvasó találkozó Nógrádi Gáborral, Jókai Annával, Gál Zsuzsa mesemondóval, Kanizsa Józseffel, Szálinger Balázssal, Baranyi Ferencsel, alapfokú számítógépes tanfolyamok tartása a területen, ill. itt a könyvtárban, csatlakozás az Internet Fiesta rendezvényeihez; éppen ebben az évben vándoroltatjuk az „5 éve az EU-ban” c. kiállítást, amelyhez kiállítás-megnyitó és vetélkedő kapcsolódik.

MŰHELY

A megújult könyvtárakban ünnepélyes könyvtárávatókat tartottunk, már csak azért is, hogy a falu lakosai megismerhessék a kibővült szolgáltatásokat.

Az állami normatíván kívül több önállóan pályázó önkormányzat számos sikeres lehetőséget kapott számítógépparkjának, valamint épületeinek a felújítására.

Végezetül: A többcélú kistérségi társulások könyvtári feladatellátása, valamint normatív finanszírozásának a megjelenése feltételeket teremtett és forrást hozott a községi könyvtárak részére.

„Nagy halom könyv csak álldogál, féreg rágja, por ellepi, A tetőig terjed a homály, s papírok füstös halmai.” – idézet Goethe Faustjából.

Mi azért dolgozunk, hogy ez ne így legyen, mi azért dolgozunk, hogy a fenntartókkal láttatni tudjuk, hogy a legkisebb települések számára a hátrányok leküzdésében a könyvtár az a működési tartalom, ami rendszerben látogatható, ami fenntartható, és ami szolgálni tudja a lakosság művelődési igényeit.

És nem utolsó sorban szeretném megköszönni a fenntartóknak szíves partneri együttműködését, a községi könyvtárosainknak pedig áldozatos, kitartó munkájukat.

Pál Éva

A szakmai nap résztvevői